Гавриш О. С., к.ф.-м.н., доцент
Кравченко Б. Ю., магістр
Баранов А. Д., студент
Балакін О. М., студент
Черкаський державний технологічний університет

ТОЧНІСНІ ВЛАСТИВОСТІ НЕЛІНІЙНИХ АЛГОРИТМІВ ВИМІРЮВАННЯ ДОПЛЕРІВСЬКОГО ЗСУВУ ЧАСТОТИ ГАРМОНІЧНОГО СИГНАЛУ ПРИ ЕКСЦЕСНІЙ ЗАВАДІ

Вимірювання радіальної швидкості руху об'єкту зводиться до вимірювання доплерівського зсуву частоти сигналу, що приймається [1]. В однопозиційних РЛС передавач і приймач розташовані в одному місці, причому як опорне коливання, відносно частоти якого вимірюється зсув частоти сигналу, що приймається, використовується сам випромінюваний сигнал. Частота f сигналу, що приймається, зміщена щодо частоти f_0 випромінюваного на величину, рівну частоті Доплера

$$F = -2 f_o V_R / C \,. \tag{1}$$

де $V_R = R'(t)$ – радіальна швидкість цілі; $R(t)$ — відстань між передавачем і цілю у момент часу t .

При розповсюдженні сигналу в природних умовах, на нього негативно впливають завади. Отже, при вимірюванні доплерівського зсуву частоти сигналу обов’язково необхідно враховувати статистичний характер завади. Традиційно в постановці такої задачі припускається, що адитивна (така, що додається до корисного сигналу) завада має гауссівський закон розподілу, однак практичні дослідження вказують на необхідність врахування негауссівського характеру завади.

У даній роботі розглядається випадок, коли параметри негауссівської завади не змінюються з плином часу і є апрірно відомими. При цьому модель завади, яка отримала назву «ексцесна випадкова величина» [2] характеризується лише двома параметрами:

1) дисперсією χ_2, що характеризує потужність завади;

2) коефіцієнтом ексцесу γ_4, який вказує на негауссівість завади і характеризує плоско- або гостровершинність кривої розподілу.

В якості корисного сигналу розглядається гармонічний сигнал, відбитий від рухомого об’єкту, доплерівський зсув частоти якого є невідомим параметром, який підлягає оцінці.

Використовуючи методом максимізації поліному [2], в роботі синтезовано алгоритми визначення доплерівського зсуву частоти гармонічного сигналу, що приймається на фоні ексцесної завади, оптимальні при ступенях поліному $s = \overline{1,6}$ Отримані поліноміальні алгоритми вимірювання доплерівського зсуву частоти гармонічного сигналу при відомих параметрах ексцесної завади характеризуються підвищиними точнісними властивостями. Отримано аналітичні вирази для асимтотичних дисперсій оцінок доплерівського зсуву частоти гармонічного сигналу і досліджено їх поведінку з ростом ступеня поліному.

Легко показати, що дисперсія оцінки $\hat{F}$ при ступенях поліному $s = 1, 2$ має вигляд

$$\sigma^2_{(\hat{F})0,1,2} = \frac{1}{q\sum_{v=1}^{n} D_v^2}, \quad \text{де} \quad D_v = -2\pi\delta v \sin(2\pi[f_0 + F] + \phi), \tag{2}$$

де $q = \dfrac{A^2}{\chi_2}$ відношення сигнал/завада.

Таким чином, використання стохастичного поліному 1 і 2-го ступенів для оцінки доплерівського зсуву частоти гармонічного сигналу при ексцесній заваді є недоцільним, оскільки не приводить до виграшу у точності опрацювання статистичних даних порівняно з лінійним алгоритмом.

При ступенях поліному $s = 3, 4$ дисперсії оцінок $\hat{F}$ співпадають

$$\sigma^2_{(F)3,4} = \sigma^2_{(F)0,1,2}\left[\frac{(6 + 9\gamma_4 - \gamma_4^2)}{3(2 + 3\gamma_4)}\right]. \tag{3}$$

Для коректного аналізу поведінки функції (3) необхідно враховувати, що коефіцієнт ексцесу γ_4 не може приймати довільних значень [2], а може приймати значення з інтервалу (-0,623; 9,623) при використанні поліному при ступені s=3. Для від’ємних значень коефіцієнту ексцесу, що належать інтервалу допустимих значень, ефективність оцінки невисока, тобто значення множника в квадратних дужках близьке до 1. Якщо ж $\gamma_4 = 0$, що відповідає гауссівському розподілу завади, то коефіцієнт ефективності дорівнює одиниці, і ніякого покращення точністних властивостей оцінки не відбувається. У випадку ж, коли коефіцієнт ексцесу завади γ_4 прагне до правої межі інтервалу допустимих значень, а саме $\gamma_4 \to 9,623$, коефіцієнт ефективності оцінки доплерівського зсуву частоти сигналу прагне до нуля, що свідчить про значне покращення точності оцінювання.

При s=4 поведінка функції (3) відрізняється від випадку, коли s=3, тим, що зміна функції відбувається в більш вузькому інтервалі аргументу γ_4 і як наслідок функція (3) не прагне до нуля для від’ємних значень γ_4 . Таким чином, використання поліному четвертого ступеня для оцінки параметру F при відомих параметрах ексцесної завади не представляється доцільним, оскільки точністні характеристики алгоритму порівняно з s=3 не змінюються на краще, а інтервал допустимих значень коефіцієнта ексцесу дещо звужується, а саме $\gamma_4 \in [-0,327; 9,623]$.

Дисперсія оцінки $\hat{F}$ при ступенях поліному $s = 5,6$ описується виразом

$$\sigma^2_{(F)5,6} = \sigma^2_{(F)0,1,2}\left[\frac{175\gamma_4^4 - 345\gamma_4^3 - 678\gamma_4^2 - 468\gamma_4 - 72}{3(30\gamma_4^4 - 135\gamma_4^3 - 230\gamma_4^2 - 156\gamma_4 - 24)}\right]. \qquad (4)$$

Як і раніше, не слід забувати про звуження області допустимих значень коефіцієнту ексцесу. Відповідно і судити про ефективність оцінок при $s = 5,6$ треба лише з врахуванням нового інтервалу допустимих значень. Згідно з [2, с.123] інтервал допустимих значень при s=5 становить $\gamma_4 \in [-0,21; 3,368]$, а при s=6 дещо звужується $\gamma_4 \in [-0,151; 3,368]$. Функція (4) має достатньо складний характер, тому для опису її поведінки доцільно будувати графік.

Показано, що для будь-яких ненульових значень коефіцієнту ексцесу дисперсія оцінки параметра F, знайдена методом максимізації поліному при $s = 5,6$, буде меншою порівняно з дисперсією оцінки, отриманою при меншому степені поліному. У випадку, якщо значення коефіцієнту ексцесу значно відрізняється від нуля, ефективність опрацювання при ступені поліному s=5 може бути значно вищою порівняно з алгоритмом, синтезованим при s=3.

Вираз (4) підверджує тенденцію покращення точнісних властивостей алгоритмів при збільшенні ступеня поліному на 2, отже на практиці доцільно використовувати алгоритми лише при при s=3 і s=5.